

Naši iseljenici pomažu rodna sela

Mato Mojaš

U malom selu Buići u Gornjoj Župi rodio se 1904. godine Andro Sambrailo u skromnoj seoskoj obitelji. Kao i ostali polazio je školu u selu Martinovići (Postranje) dvatri kilometra zapadno od Buića. Još kao dijete pomagao je roditeljima u obrađivanju svog poljoprivrednog dobra, a u školi postizavao je vrlo dobar uspjeh, odavajući već tada znakove bistrog, snalažljivog i naprednog dječaka. Nakon svršene škole stalno se bavio poljoprivredom, a roditelji su svoje proizvode donosili na tržnicu u Dubrovnik, od kojih su skromnih prihoda izdržavali svoju obitelj i borili se na unapređenju domaćinstva.

Teške ekonomske prilike, koje su pogadale seljački i radnički narod stare Jugoslavije, otežavale su život ljudi i teški naponi nijesu mogli iz dana u dan zadovoljavati ni životne potrebe obitelji Sambrailo. U tim danima videći da su naponi bez odgovarajućih koristi, pun mladenačkog zanosa i snage, odlazi u daleki svijet u nadi da sebi priušti najpotrebnije, a svojim roditeljima, sestri i braći, pruži pomoć i olakša njihov seoski život. Nerado se Andro 1927. godine odlučio da napusti svoj rodni kraj, ali prilike su ga natjerale i on odlazi putem s kojim su mnogi i mnogi naši iseljenici pošli, u razne krajeve svijeta, sa ciljem da nađu posla i da osiguraju svoju budućnost, jer im stari kraj, pod tadašnjim režimima, nije mogao to omogućiti.

Jednog dana našao se Andro u glavnom gradu države Peru, u Limi. Na poznavajući jezik, nova sredina i život, teško su ga u prvim danima pogadale. Sjećao se svoje rodne kuće, prijatelja i sela, čeznuo je za njima, ali trebalo se savladati i stupiti u životnu borbu i pomoći svojim roditeljima, koji iscrpljeni i stari nijesu više bili u stanju da privređuju. Stupio je na posao kao manualni radnik, radio je s puno snage i prve zarade osjetili su i njegovi roditelji. Sav predan poslu nije mislio na zabavni život, već je štedio i štedio, dok nije sa svojom snalažljivošću i radnim elanom došao do većih sredstava i konačno postaje vlasnik tvornice likera u Limi.

Nakon oslobođenja naše zemlje Andro se mnogo interesirao za svoj rodni kraj i odmah uspostavljajući veze šalje pomoć, u živežnim namirnicama, svim porodicama u selu. U nedostatku hrane i u prilikama ratnih dojmova, narod sela je s oduševljenjem izrazio zahvalnost svom iseljeniku i pozdravio njegovu naklonost i pažnju. Slijedile su pošiljke svojoj rodbini, ali ne ostaje samo na tome. On se interesira za prilike sela i znajući kako je narod ranije živio i kako se borio, dođe na ideju da učini nešto što bi i za buduća vremena koristilo selu, olakšalo mu život i učinilo ga naprednim. Sjeća se svog dječakog života i škole, te šalje školskoj djeci pošiljke hrane, tekstila i školskog pribora.

Narod sela doživivši oslobođenje, u sklopu ostalih naših sela i područja, odlučio je da svojom radnom snagom i raspoloživim mogućnostima doprinese udio u obnovi i izgradnji zemlje. Osjećajući potrebu za kulturnim i zabavnim životom, odlučio da gradi zgradu u kojoj će postojati

uslovi za prosvjetni i kulturni život djece, omladine i odraslih. Tu potrebu osjetio je narod sela, jer do tada nije imao neke prostorije, gdje bi se mladi i stariji sastajali na razgovore i dogovore, te gdje bi putem organiziranja pristupačnih i odgovarajućih oblika prosvjetnog rada mogli provoditi ugodno slobodno vrijeme. Ova ideja brzo se počela ostvarivati. Interesovanje se sve više razvijalo i slijedili su sve zamašniji radovi. Ovu akciju pomagao je Narodni odbor općine Dubrovnik, a Andro Sambrailo šalje prvu pomoć od 134.000 dinara i obećava im podršku i daljnju materijalnu pomoć. Radovi su se odvijali uz davanje dobrovoljne radne snage i ostale pomoći seljaka. Sambrailo ponovno upućuje u više navrata pomoć od 400.000 dinara, a iseljenik Lovro Purin 300.000 dinara. Zgrada se strpljivim nastojanjem i radom podigla. U 1954. godini proćuo se glas u selu da njihov iseljenik Andro Sambrailo dolazi u domovinu i da će posjetiti svoj rodni stari kraj. Oduševljenje je zavladao i zaista ono je došlo do najvećeg izražaja onog dana kad je poslije toliko godina Andro stupio u svoje selo. Odbor za gradnju prosvjetnog doma priredio mu je doček, koji je obradovao i oduševio njihova iseljenika i darovatelja. Andro ostaje u selu nekoliko mjeseci i u tom vremenu razgovara s narodom sela, održava zajedničke sastanke na kojima prisustvuju i predstavnici narodne vlasti. On se interesira za svoj kraj i želi da još više pomogne selo i da zajedno sa svojim seljanima učestvuje u izgradnji i stvaranju uslova za njegov napredak. Uviđajući da je za selo važan kolski put, prihvaća ideju da pomogne akciju gradnje puta od Buića do sela Čelopeci i proširenje puta od Zagruđe do Mandaljene. Nastaju dogovori i u tom raspoloženju i s tim zamislima rastaje se sa selom i vraća se u Limu. Rastanak sa selom duboko ga je dirnuo, jer su ga mještani svečano ispratili. Pozdravljajući se sa svojim narodom izjavljuje: »Vratit ću se u domovinu do dvije godine, ali bi želio da do svog sela dođem autom. Ja ću izgradnju puta finansirati.« I zaista to nijesu bile samo riječi. Nakon povratka šalje za izgradnju puta milijun dinara i 170 tisuća dinara za izvođenje preostalih radova na dovršenju prosvjetnog doma. U Buićima osniva se odmah odbor za gradnju puta. Nastaje trasiranje i počinju pripremi radovi. O tome se izvještava Andro o početničkim radovima, koji tada stupa u razgovore s ostalim iseljenicima Župe u cilju daljnje pomoći za gradnju puta, koji će povezati sva sela u Gornjoj Župi. Njegovo nastojanje urodilo je plodom i nije prošlo mnogo vremena, upućuju veću pomoć braća Mato i Kristo Galuf, starinom iz sela Grbavca, te Antun i Miho Miloslavić, rodnom iz sela Makoše. Radovi na gradnji puta počinju i na relaciji od Iza Graca do Buića. Narod sve više učestvuje u ovim radovima, oduševljavajući se da će jednog dana njihovim selima proći savremena saobraćajna sredstva i time se selo povezati s glavnim putem, t. j. sa Dubrovnikom i s ostalim mjestima i selima na području Župe. Uspjesi na gradnji puta sve su više poticali iseljenike iz sela Makoše i Grbavca, koji sve

više pomažu ovu akciju. Pomoć periodično pristiže — jedan, tri, pet ... svega 13 milijuna i još na uređenju i dotjerivanju puta i na gradnji zidova iznad puta.

Put koji bi povezoa sva sela u Gornjoj Župi bila je stara zamisao, ali neostvarljiva za vrijeme stare Jugoslavije. Tada je narod slabo živio i svakodnevno se borio da nešto zaradi kako bi teškim trudom mogao pribaviti najosnovnije za život. Tadašnje vlasti počele su graditi put 1921. godine, ali ovaj put gradio se samo u etapama, za vrijeme predizbornih agitacija. Od mjesta gdje se spaja s glavnim putem, do Iza Graca, napravljeno je svega dva kilometra, a gradio se 20 godina, t. j. do početka Drugog svjetskog rata. Poslije oslobođenja kada se čitav naš narod širom zemlje prihvatio raznih akcija i poduhvata, da podigne zemlju i da u slobodnoj domovini doprinese što više udjela u stvaranju boljeg života sadašnjim i budućim pokoljenjima, nije izostajao ni narod sela Gornje Župe. Želje i težnje seljaka naišle su na razumjevanje i kod svojih ljudi u iseljeništvu, koji su odmah odlučili da pomognu svom starom kraju. Još 1948. godine interesira se Andro Sambrailo što bi trebalo i kakvu bi pomoć trebalo pružiti svome selu. U početku počela su kolati pisma, dogovaralo se i planiralo, ali se brzo prešlo i na stvaran rad. Ranija želja još starijih ljudi postajala je iz dana u dan sve stvarnija, odražavala se u radnom elanu i u naporom, ali veselom radu na liniji svih sela Gornje Župe. Radosno očekivani dan bližio se i dionica puta od Iza Graca do Buića napravljena je i puštena u promet svečanim otvaranjem na Dan Republike 1956. godine. Narod iz sela Gornje Župe okupio se pred Zadrudnim domom. Starci u narodnim nošnjama, omladina, djeca, žene i stariji ljudi — sve je u znaku raspoloženja dočekalo goste, predstavnike NO kotara i općine. Kad je sve bilo na okupu, starac Nikola Sambrailo, predsjednik Inicijativnog odbora za gradnju puta pozdravlja prisutne dirljivim riječima zahvaljujući se mještanima na uloženoj trudu i iseljenicima Matu i Kristu Galjufu, Antunu i Mihlu Miloslaviću za pomoć, koju su dodijelili za izgradnju ove dionice puta. Predsjednik NO općine drug Ivica Šuljak zahvaljuje u ime općine iseljenicima — darovateljima, ističući pored ostalog: »I ovaj novi put najrječitiji je dokaz ljubavi naših iseljenika prema svom rodnom kraju.« Ovoj svečanosti prisustvovao je iseljenik Antun Miloslavić, koji je pomagao ovu akciju i imao priliku da sudjeluje ovoj svečanosti pri dolasku na viđenje svom rodnom starom kraju.

Povezanost između seljaka u selima Gornje Župe sa svojim iseljenicima sve više postaje izražajna. Dogovorno se sada pristupa na elektrifikaciji sela. Narod hoće da ide ukorak s ostalim selima, koja se bore da osiguraju bolji i kulturniji život, te u zamahu socijalističke izgradnje naše zemlje, stojeći u vezi sa svojim mještanima iseljenicima i uz suradnju i pomoć narodne vlasti, rade na daljnjem razvitku i unapređenju svog područja. Seljaci pribavljaju električne stupove, daju dobrovoljnu radnu snagu, od iseljenika pristiže pomoć, NO općine potiče i pomaže ovu akciju u građevnom materijalu, nabavlja se žica i ostala sredstva. Grade se trafostanice u Buićima, Martinovićima i Čelopecima. »Elektrojug« u trafostanice postavlja sav potreban uređaj i sela povezuje dalekovodom, te za ove radove ulaže preko 10 milijuna dinara. Seljaci obavještavaju svoje iseljenike koji se živo interesiraju o rezultatima rada. Tada u punom rodoljubivom zanosu i zadovoljstvu iseljenik Andro Sambrailo upućuje zavičaju svoju pjesmu »Iseljenik rodnoj grudi«, u kojoj sa 56 stihova veliča domovinu, svoj rodni kraj u Župi, pjeva o Dubrovniku ..., što se vidi iz ovih nekoliko stihova:

Domovino mili zavičaju,
Tvoji sinci pozdrave ti šalju.
Zaboravit nikad nije lako,
Tebe mila, Domovino majko.

Dubrovniče, ti na glasu grade,
Ljepote tvoje nigdje ne imade.
Tvoju prošlost, tvoje plavo more,
Procjeniti nitko to ne može.

Župljanine iz kršnog Postranja,
Nikad tebe tvoj sin ne ostavlja.
Na te misli, u susret ti dođe,
Da te tvoja poteškoća prođe.

S Malaštice sunce ogranut će,
Tvoje bijedno lice ogrijat će.
Tvoje bolno srce zakucat će,
Novom cestom momci zapjevati će.

Sa pomoći tvojih sinova,
Ljepšaj temelj naših pradjedova.
Gradi cestu za vijek vjekova,
A sjeti se svojih sokolova.

U Martinovićima otvara se zadružna prodavaona, pristižu kamioni razne robe, koja je potrebna narodu sela, a odvoze se poljoprivredni seoski proizvodi. Selo osjeća olakšanje i poslijeratne plovode svoga rada. Gradi se u tom selu zgrada za prosvjetni rad. Radovi na gradnji puta i na elektrifikaciji sela napreduju, ali iseljenici ne ostaju samo pri tome. Oni žele još više pomoći svome kraju. Sambrailo kao predsjednik Jugoslavenskog dobrotvornog društva u Limi, pokreće akciju između iseljenika i u vrlo kratkom vremenu upućuju se Općoj bolnici u Dubrovniku razni potrebni instrumenti, a za Ortopedsko odjeljenje operacioni stol. NO kotara otvara zdravstvenu stanicu u Župi, a iseljenici Galjuf i Miloslavić upućuju prošle godine auto za potrebe zdravstvene stanice.

Radovi na elektrifikaciji sela nalaze se u završnoj fazi, a put koji povezuje Buiće i Mandaljenu postaje stvarnost. Sambrailo je za sve ove radove sam poslao u više navrata osam i po milijuna dinara. U cilju da bi se sva sela Župe povezala kolskim putem, Sambrailo ponovo stupa u razgovore sa iseljenicima ostalih sela Župe, radi pomoći. Javlja se prvi Simo Savinović, koji šalje pomoć od milijun dinara za gradnju puta Mandaljena—Dubac. Sambrailo želi da pomogne inicijativu mještana da se u podignutom prosvjetnom domu urede prostorije i da se osnuje kulturno-prosvjetno društvo, te upućuje 90 tisuća dinara za nabavku instrumenata za tamburaški zbor. Narod sela na zajedničkom sastanku 5. siječnja ove godine bira inicijativni odbor koji će izvršiti pripreme radove za sazvanje osnivačke skupštine, koja će osnovati kulturno-prosvjetno društvo. Omladina je zainteresirana i čuju se glasovi: »Mi želimo pjevački i tamburaški zbor.« Stariji iznose svoje želje: »Nabavit ćemo radio aparat, osnovat ćemo šah sekciju, pretplatit ćemo čitaonicu na štampu, osnovat ćemo knjižnicu, tražit ćemo da nam netko dođe održati koje predavanje . . .« Jedan između ostalih ističe: »Mnogo će se Sambrailo obradovati, kad čuje da smo osnovali društvo i on će ga pomagati.« Drugi nadodaje: »Moja je želja, a mislim da je i ostalih, da kulturno-prosvjetnom društvu dademo ime »Andro Sambrailo.« Selo čitavo razgovara i interesira se o organiziranju proslave, jer se bliži dan kada će se svečano proslaviti otvorenje prosvjetnog doma, osnivanje društva, puštanje u promet dionice puta Buići—Mandaljena i elektrifikacija sela. U znaku zahvalnosti i priznanja selo će na zgradi prosvjetnog doma, tom prigodom postaviti spomen ploču Andru Sambrailu. Njegovo ime, kao i imena braće Galjuf i Miloslavić, ostat će u trajnoj uspomeni i sjećanju kod naroda sela Gornje Župe i dubrovačkog područja.